

KONGINKANGAS PYHÄNSALO TURUNLAHTI

Röykkiön kaivaus

Jussi-Pekka Taavitsainen ja Janne Vilkuna 1981

KAIVAUSKERTOMUS KONGINKANKAAN PYYRINLAHDEN KYLÄN PYHÄNSALON ELI
INGERINSALON TURUNLAHDEN HAUTARÖYKKIÖSTÄ 20.7.-24.7.1981

TAUSTAA Sumiaisten kirjan kenttäretken yhteydessä vuonna 1977 Janne Vilkuna kuuli Pyhänsalossa olevista röykkiöistä ja syksyllä 1980 niistä ilmoitettiin tarkemmin Keski-Suomen museoon. Maakuntasihtööri Janne Vilkuna tarkas-
ti paikan ja saaresta löytyi kolme röykkiötä. Koska suurimman röykkiön vieressä on yleinen laivalaituri ja sitä oli pengottu ja penkojan jäljiltä oli maassa palaneita luunsiruja (KM 20 907) anottiin Museoviras-
tolta röykkiön kaivauslupaa Keski-Suomen museon varoin.

KAIVAUSPAIKKA

kunta	Konginkangas
kylä	Pyyrinlahti
järvi	Keitele
saari	Pyhänsalo eli Ingerinsalo, Turunlahti
tila	Pyhänsalo Rno 6 ¹⁴
omistaja	E.T. Honkonen Oräpihlajantie 21-27 B Hki
koord. x	6 975 62
y	3 452 01
z	1 02

KAIVAJAT kaivauksen johtaja FM Jussi-Pekka Taavitsainen, Museo-
viraston tutkija (Helsinki)

FM Janne Vilkuna, Keski-Suomen museon
maakuntasihtööri (Jyväskylä)

koululainen Teemu Linkoaho (Helsinki)

koululainen Pertti Soini (Jyväskylä)

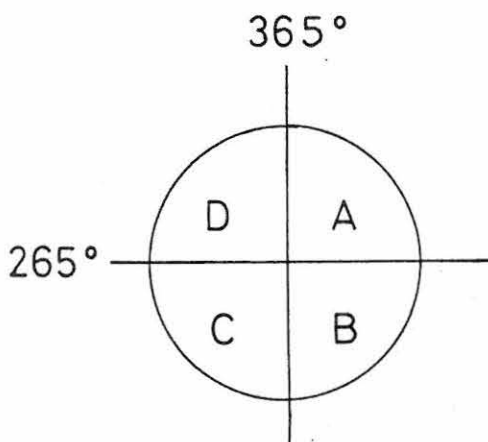
TIETOJA Pyhänsalo on Listonniemen kärjessä (Liite 1). Liston
SAARESTA erämaa, joka oli suuruudeltaan yksi miehenosa, mainitaan
1554-eräluettelossa Pälkäneen Sappeen Juho Niilonpojan
omistuksena. Luettelo mainitsee myös Padasjoen Antoisten
Frans Juhonpojan omistuksen Listoinveden yhden miehenosan
erämaan. Nykyisin saaresta ja niemessä on Pyhänsalon
ja Liston talot (kesähuviloina). Liston taloa alettiin
viljellä vuonna 1805.

KAIVAUS

Kaivausryhmä saapui kaivauspaikalle (Liite 2) 20.7.1981. Työt aloitettiin valokuvaamalla röykkiö koskemattomana. Kiintopisteeksi otettiin röykkiön viereinen kallio 7 metriä röykkiön keskustasta suuntaan 294° . Vedenkorkeus saatiin Vesipiiristä (22.7.1981 Sumiaisten Matilanvirralla 100,02 m). Kp oli 102,26 m ja kp-luku 145 eli vaa'itustaso oli 103,71 m.

Sitten vaa'ittiin röykkiön pintaprofiili "etelään" 365° (400°) ja "itään" 265° (Liite 3). Seuraavaksi poistettiin röykkiön päältä turve, joka asetettiin huolellisesti erilleen entistämisen onnistumiseksi.

Kaivausta varten röykkiö jaettiin neljään sektoriin;

joista purettiin ja piirrettiin pintakiveystä vuoron perään (Liite 4). Sektoreiden A, B ja D alueelta eli järven puolelta paljastui selvä kylmämuurattu kehämuuri. Se oli tehty suurista kivistä peruskallion päällä olevien pienten kivien ja maan päälle. Muurin ulointen kivien jälkeen röykkiön sisäpuolella ei ollut havaittavissa selvää ladontaa.

Alimmat kivet olivat osittain suuria yli kahden miehen liikuteltavia, muutoin muurin ja röykkiön kivet olivat miehen kannettavissa. Monet kivet olivat särkyneitä. Rauniosta saattoi päätellä jonkun penkoneen sitä melko vastikään ja joskus aiemminkin.

Koska oli paljastunut ainutlaatuinen kehämuuri, jonka purkamisen jälkeinen asiallinen entistäminen olisi käytössä olevilla voimilla ollut ylivoimaista, päädyttiin kaivamaan röykkiön sisäosat pohjaan ja tekemään koeluontoinen avaus muurin poikki sektorissa C kehämuurin konstruktion selvittämiseksi.

Röykkiön sisältä löytyi runsaasti palaneita luita kivensekaisesta likaisesta kerroksesta. Löytökerroksen alla oli puhdas hiekka ja sen alla peruskallio. Löydöt keskittyivät enimmäkseen sektori C:n alueelle (korkeudelle n. 153). Esinelöytöjä ei tullut. Röykkiön sisällä ei ollut havaittavissa kylmämuurausta, joten kylmämuuraus rajoittui muurin ulkopintaan.

Kun kaivaus oli saatettu loppuun, entistettiin röykkiö huolella entisen kaltaiseksi sillä erolla, että nyt jätettiin järven puolelle entistä enemmän näkyviin kylmämuurattua kehämuuria.

VALOKUVAT

Kaivauksella kuvattiin sekä kino- että 6 x 6 kuvia. Ks. liitteet

TIEDOTTAMINEN

Sanomalehti Keskisuomalaisen (Jyväskylä) Äänekosken aluetoimittaja A. Vuorinen ja alueradion toimittaja Heini Moisio kävivät paikalla 22.7. Sanomalehti Sisä-Suomen (Äänekoski) toimittaja kävi 23.7. Radio-ohjelma tuli ulos 22.7. alueuutisissa, Keskisuomalaisen artikkeli 24.7. ja Sisä-Suomen artikkeli 25.7.

KAIVAUKSEN TULOKSET

Kaivaus osoitti, että kyseinen röykkiö on kylmämuurattulla kehämuurilla varustettu poltettuna haudatun vainajan hauta. Ajoittavien esineiden puuttuessa jää hautauksen ajoittaminen tulevien löytöjen varaan. Haudasta ei myöskään löytynyt ajoitettavissa olevaa hiiltä. Merkille pantavaa on kuitenkin saaren nimi Pyhänsalo ja haudan sekä muiden kahden röykkiön sijoittuminen pohjoiseen pistävien niemien kärkeen, joilta avautuu avara näköala Keiteleeseen selälle.

LÖYTÖNUMEROT

Tarkastuksessa syksyllä 1980 löytyneet palaneet luut (10 g) saivat Kansallismuseon numeron KM 20 907 ja kaivauksessa löydetyt luut (600 g) numeron KM 21 160

LUUANALYYSI

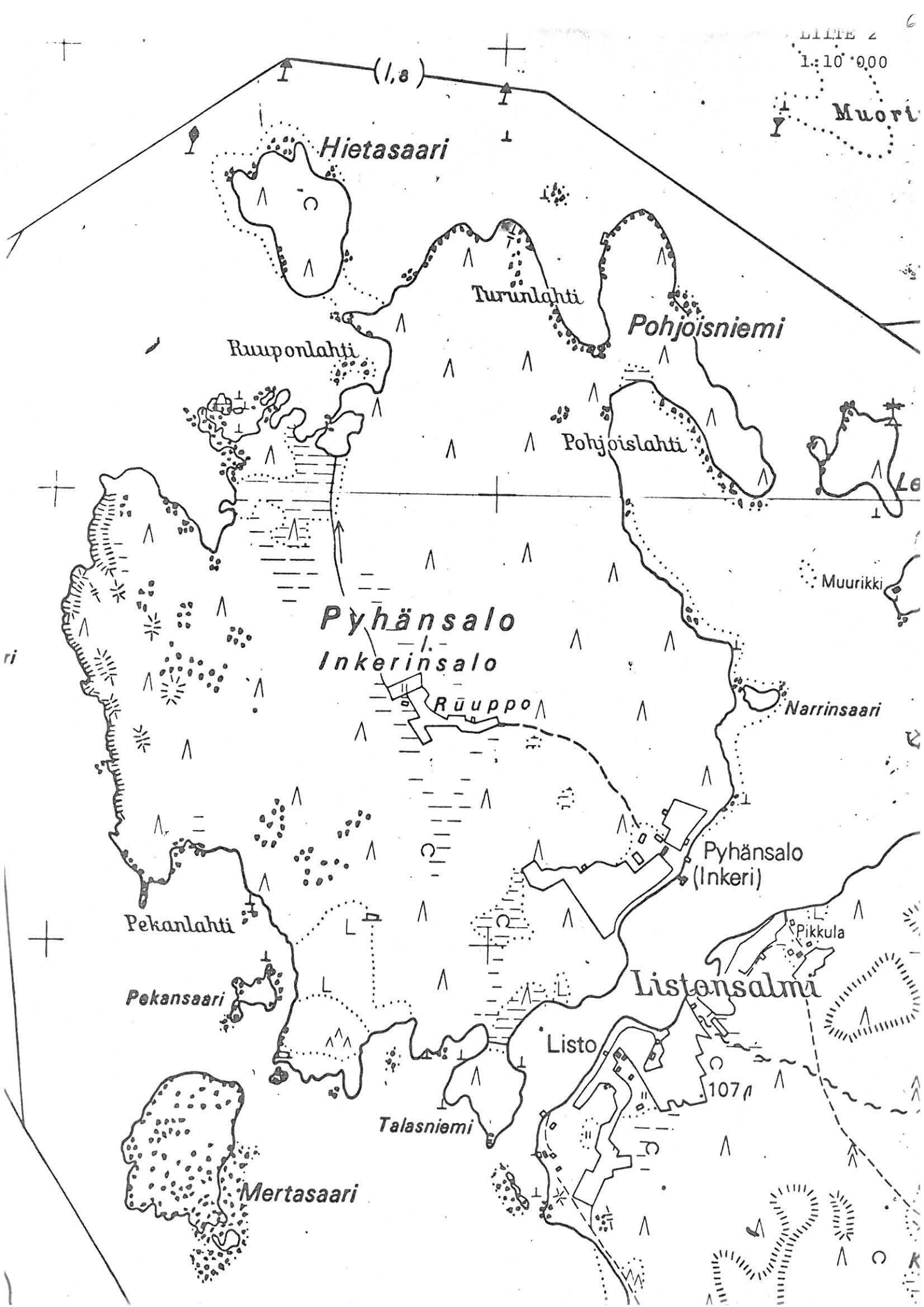
Tarkastuksessa ja kaivauksessa löytyneet luut ovat
FL Mikael Forséliuksen pintapuolisen analyysin perusteella ihmisen luita.

Jyväskylässä 15.2.1982

Janne Vilkuna

Hietasaari

Ruuponlahti

Turunlahti

Pohjoisniemi

Pohjoislahti

Pyhänsalo
Inkerinsalo

Ruuppo

Narrinsaari

Pyhänsalo
(Inkeri)

Pekanlahti

Pekansaari

Listensalmi

Listo

Talasniemi

Mertasaari

Pikkula

107

(1,8)

55674

Konginkankaan Pyhänsalon hautaröykkiö luoteesta kuvattuna ennen kai-
vausta. Kuvannut J-P Taavitsainen 1981.

55675

Konginkankaan Pyhänsalon hautaröykkiö luoteesta kuvattuna ennen kai-
vausta. Kuvannut J-P Taavitsainen 1981.

55676

Konginkankaan Pyhänsalon hautaröykkiön muurikehää kaivauksen paljastamana. Kuvannut pohjoisesta J-P Taavitsainen 1981.

55677

Konginkankaan Pyhänsalon hautaröykkiö idästä kuvattuna kaivauksen jälkeen. Kuvannut J-P Taavitsainen 1981.